

از این تنگ خوار است اگر بگذرم

صابر معصومی
کارشناس ارشد
زبان و ادبیات
فارسی و دبیر
دبیرستان‌های
خلخال

از معنی و مفهومی که در توضیحات کتاب آمده است، چنین برمی آید که سیاوش به آسانی می‌تواند هر کار دشواری را در برابر اتهام سودابه انجام دهد. با کنکاش و تفحص در معانی ابیاتی از این داستان، شکل‌های مختلفی از مصراع دوم بیت مذکور ارائه شده که موجب گوناگونی و آشفتگی در نسخه‌هاست. همین عامل موجب آشفتگی و ناسازگاری معنا شده است. البته در برخی نسخه‌ها این بیت با کمی تغییرات به ثبت رسیده است؛ مثلاً در برخی نسخه‌ها «تنگ» به جای «تنگ» و «نگذرم» به جای «بگذرم» آمده است.

در جلد سوم کتاب «نامه‌ی باستان» ویرایش و گزارش شاهنامه‌ی فردوسی اثر میرجلال‌الدین کزازی، درباره این بیت چنین آمده است: «خوار به ناچار نام جایی می‌باشد که تنگ آن، در تنگی و دشواری گذر، آوازه داشته است. در این کتاب‌های جغرافیایی از دو «خوار» سخن رفته است: یکی در نزدیکی ری که آن را «خوار ری» می‌نامیده‌اند و دیگری در فارس. کوهسارانی این هر دو خوار را فرو می‌گیرند شاید تنگی در این کوهساران، در گذشته آوازه‌ای داشته است و بدان دستان می‌زده‌اند لیک در کتاب‌های جغرافیایی بازتابی نیافته است. در گذشته، دژها را بر جاهای بلند و کوهستانی دشوار گذر می‌ساخته‌اند. از این روی، می‌تواند بود که تنگ یکی از این خوارهای دوگانه، روزگاری آن‌چنان آوازه یافته باشد که استاد توس، در این بیت، چونان نمونه‌ای برترین از آن یاد آورد.»

معنی: سیاوش کاووس را می‌گوید: «اگر کوه آتش در برابرم باشد، آن را به پای در خواهم نوشت و از این کوه، حتی اگر در دشواری گذار مانند تنگ خوار باشد، خواهم گذشت.» (کزازی، ۱۳۸۲: ۲۶۷)

منابع

۱. کزازی، میرجلال‌الدین؛ نامه‌ی باستان، انتشارات سمت، ۱۳۸۲.
۲. اتابکی، پرویز؛ واژه‌نامه‌ی شاهنامه، فرزانه روز، ۱۳۷۹.

دکتر داوودی: محاوره‌ی رسمی بهتر می‌رساند.

استاد عمرانی: ما در برابر نوشتاری می‌گوییم گفتاری.

دکتر ذوالفقاری: فارسی گفتاری، فارسی نوشتاری.

دکتر سنگری: گفتاری همان محاوره است. دکتر داوودی: گفتاری یعنی قرائت متن نوشتاری اما محاوره یعنی رودرو سخن گفتن.

استاد عمرانی: نه آقای دکتر، این طور جا افتاده است؛ حتی در محافل علمی هم این را به این اسم می‌شناسند. وقتی می‌گویند زبان گفتاری، منظورشان همان محاوره است؛ یعنی، دقیقاً همین را به ذهن متبادر می‌کند، پس این، این گونه تعریف شده است.

دکتر ذوالفقاری: یک سؤال هم این جا من می‌خواهم مطرح کنم. باید زمینه‌های تحقیقی را برای نوشتن مقاله‌های پژوهشی ارائه داد. یکی از این زمینه‌ها، مبحث مطالعه‌ی تطبیقی است. تفاوت زبان گفتار و نوشتار در زبان فارسی با سایر زبان‌ها؛ آیا در زبان انگلیسی امروز هم این تفاوت گفتار و نوشتار مانند زبان فارسی است یا بیشتر یا کمتر است؟ این خیلی کمک می‌کند به این که ببینیم ما در کجا قرار داریم.

استاد عمرانی: تا آن جا که من اطلاع دارم، خیلی بیشتر است.

دکتر ذوالفقاری: خیلی بیشتر است در فارسی به علت غلبه‌ی ادبیات بر زبان و تسلط ادبیات بر زبان، این میزان کمتر شده است. به لحاظ در زمانی و هم‌زمانی‌اش؛ یعنی تفاوت زبان ما با سعدی در نوشتار بسیار کم است اما در گفتار نمی‌شود الان قضاوت کرد. چون ضبط شده نیست و به‌طور قاعده‌مند اطلاعات آن را نداریم. در گفتار، تفاوت ما به جز این موارد خیلی کم است.

دکتر سنگری: بسیار زیاد است و در عربی، آن قدر تغییر کرده است که به قول یکی از دوستان که می‌گفت ای دل غافل، ما یک عمر این جا گفتیم ذَهَبْ / ذَهَبًا / ذَهَبُوا / رفتیم در کشور عربی و دیدیم که اصلاً یک بار هم کسی کلمه‌ی ذهب را به کار نمی‌برد.

از همه‌ی دوستان بسیار متشکر و ممنونم.